

DISSERTATIES

Jaarlijks verschijnen aan Nederlandse universiteiten tientallen dissertaties, over verschillende onderwerpen, in verschillende talen (soms nog in het Nederlands, maar steeds vaker in het Engels), en van verschillende kwaliteit. In deze rubriek willen we de goede dissertaties een podium bieden, door jonge doctoren hun onderzoek te laten presenteren in de vorm van een *elevator pitch*. Hierna presenteren drie van hen het onderzoek waar zij een aantal jaar hun tanden op stuk hebben gebeten. Nog meer beschrijvingen van mooie recente proefschriften zijn te vinden op de website van de Vereniging voor Bestuurskunde (www.bestuurskunde.nl).

Building regulatory enforcement regimes: comparative analysis of private sector involvement in the enforcement of public building regulations (2009). Technische Universiteit Delft, Delft Centre for Sustainable Urban Areas.

Jeroen van der Heijden

Waar gaat het proefschrift over?

De centrale vraag is wat de effecten zijn van het privatiseren van het publieke toezicht op bouwregelgeving. Ik heb deze vraag beantwoord door in Australië en Canada onderzoek te doen naar de ervaringen met geprivatiseerd bouwtoezicht. De belangrijkste reden voor deze keuze was dat zowel in Australië als Canada overheden op regionaal niveau beslissen hoeveel taken binnen het bouwtoezicht door private partijen mogen worden uitgevoerd. In de ene regio mogen private partijen bijvoorbeeld alleen bouwplannen toetsen aan de regelgeving, terwijl in de andere regio private partijen deze toetsing uitvoeren, toezicht houden op de uitvoering van

bouwwerkzaamheden en de benodigde vergunningen verstrekken. En er is nog iets wat deze landen interessant maakt: de relatie tussen publieke en private partijen. In Australië moeten publieke toezichthouders concurreren met hun private evenknieën. In Canada bestaat een relatie die meer is gebaseerd op samenwerking tussen publieke en private toezichthouders.

Waarom is het relevant?

Ik heb gekeken naar zowel de mate van privatiseren als de relatie tussen publieke en private partijen. Mijn proefschrift laat zien dat privatisering leidt tot verwachte voordelen zoals meer efficiëntie en effectiviteit – maar niet als het hele proces van toezicht wordt geprivatiseerd. Privatisering van, bijvoorbeeld vergunningverstrekking, leidt vooral tot ongewenste gevolgen, zoals een verminderde betrouwbaarheid van de private toezichthouders. De verklaring: bij zaken als plantoetsing en toezicht op de uitvoering van bouwwerkzaamheden wordt optimaal gebruikgemaakt van de expertise van private toezichthouders. Vergunningverstrekking is vooral een

administratieve taak waar geen specifieke bouwtechnische kennis voor nodig is. Daarnaast is de vergunning een waardevol document. Slechts met een vergunning mag worden gebouwd. Private (maar ook publieke) toezichthouders ervaren veel druk van ontwikkelaars om vergunningen te verstrekken – ook als sprake is van niet-naleving. Sommigen zwichten voor deze druk en een gebrek aan tweedelijnstoezicht op private toezichthouders maakt dat fraude moeizaam aan het licht komt.

Daarnaast is de relatie tussen de publieke en private partijen van belang. Concurrentie tussen deze partijen lijkt ten koste te gaan van het serviceniveau dat de minderbedeelde klanten van het bouwtoezicht wordt geboden. Vermogende projectontwikkelaars zien de service verbeteren door priva-

tisering van het bouwtoezicht, terwijl de gewone burger er in service op achteruitgaat. Tot heden hebben onderzoekers beperkt aandacht gehad voor deze relatie.

Wat kan de praktijk er mee?

In plaats van te denken in termen als ‘alles of niets’ privatiseren, is het raadzamer te kijken naar de kennis en kunde die private toezichthouders inbrengen – daarmee kan een intelligent systeem van toezicht worden ontwikkeld. Daarnaast is de relatie tussen publieke en private toezichthouders van essentieel belang. Beleidsmakers kiezen vaak volautomatisch voor concurrentie zonder andere relaties in ogenschouw te nemen. Vooral toezichtgenieters lijken gebaat bij een minder agressieve relatie – zoals bijvoorbeeld samenwerking.

Constructing Mosques. The Governance of Islam in France and the Netherlands (2009) Universiteit van Amsterdam, Amsterdamse School voor Sociaal Wetenschappelijk Onderzoek (ASSR).

Marcel Maussen

Waar gaat het proefschrift over?

Dit proefschrift gaat over de regulering van de islam en mosliminderheden in Nederland en Frankrijk. De nadruk ligt daarbij op beleidsprocessen rond de vestiging van moskeeën, in het bijzonder in Marseille en Rotterdam. De studie onderzoekt op welke manier de beeldvorming over moskeeën samenhangt met bepaalde strategieën van regulering. Ideeën en beelden geven richting aan beleid, maar tegelijkertijd komen zij ook voort uit heersende

beleidsparadigma's en bestaande institutionele repertoires. Van bijzonder belang daarbij zijn stelsels van verhoudingen van kerk en staat en regimes van incorporatie van etnische migrantengemeenschappen. Om het belang van deze regimes te onderzoeken, kijkt de studie naar de institutionele inbedding van de islam in de koloniale tijd, in het tijdperk van gastarbeid en in een burgerschapsregime. De studie toont aan dat in Frankrijk koloniale repertoires een veel sterkere stempel hebben gedrukt op de omgang met de islam in de afgelopen dertig jaar dan in Nederland. Ook blijkt dat de betekenis van institutionele en wettelijke kaders in sterke mate afhangt van heersende interpretaties en beleidsframes.

Waarom is het relevant?

Bestaande studies hebben veelal de institutionalisering van de islam bestu-

deerd als een onderdeel van de vorming van etnische organisaties sinds de jaren tachtig van de vorige eeuw. Deze studie, daarentegen, bekijkt vormen van regulering van de islam en moskeeën in een breder historisch perspectief waardoor zicht ontstaat op de manier waarop institutionele repertoires ontstaan en worden gereproduceerd. In de tweede plaats staan in deze studie processen van betekenistoedeling centraal en wordt de beleidsvorming rond moskeeën beschouwd als een sociaal en politiek proces waarin vertogen worden ontwikkeld en betwist. Deze manier van analyseren maakt het ook mogelijk om de bredere beleidsvisies te achterhalen die verbonden zijn met aanduidingen als 'kathedraalmoskeeën', 'buurtmoskeeën', 'heimweemoskeeën' of 'poldermoskeeën'. In de derde plaats is deze studie vernieuwend omdat institutionele en wettelijke regelingen aangaande de verhouding van kerk en staat niet worden beschouwd als eenduidig, maar juist wordt geanalyseerd hoe deze regelingen betekenisvol worden binnen vigerende beleidsvertogen.

Wat kan de praktijk ermee?

De relevantie van deze studie voor de beleidspraktijk is in de eerste plaats dat gewezen wordt op de manier waarop interpretaties van de betekenis van moskeeën enerzijds ontstaan tegen de achtergrond van bredere regimes van regulering en incorporatie en anderzijds hoe deze interpretaties verschuiven door de tijd. Bovendien wordt duidelijk dat in het beleidsproces rond de bouw van moskeeën veel aandacht moet uitgaan naar de wijze waarop gedeelde definities van de betekenis van deze gebouwen en instituties kunnen worden ontwikkeld. In de tweede plaats biedt deze studie beleidsmakers en bestuurders inzicht in de manier waarop in Nederland en in Frankrijk institutionele verhoudingen van kerk en staat worden geïnterpreteerd en toegepast. Door het vergelijkende perspectief en door de historische invalshoek wordt duidelijk dat veel stereotype beelden van het Franse en het Nederlandse islambeleid en de respectievelijke kerk-staat' modellen' niet juist zijn en ontstaat meer ruimte voor uitwisseling van beleidservaringen in beide landen.

CO₂-reductie in de bestaande woningbouw; een beleidswetenschappelijk onderzoek naar ambitie en realisatie (2009). Universiteit Twente, Twente Centre for Studies of Technology and Sustainable Development (CSTM).

Thomas Hoppe

Waar gaat het proefschrift over?

Een derde van de broeikasgasuitstoot in Nederland wordt veroorzaakt door fossiel energiegebruik in gebouwen.

56 procent daarvan komt voor rekening van woningen. Kansen voor grootschalige energiebesparing liggen in de bestaande woningvoorraad. Door verschillende oorzaken worden deze kansen niet benut. De vraag waarom het technische reductiepotentieel niet ten volle wordt benut, staat in het promotieonderzoek centraal. Verklaringen worden gezocht in verschillende factoren die van belang zijn bij de uitvoering van overheidsbeleid gericht op energiebesparing in renovatieprojecten op bestaande woninglocaties. Omdat dit om com-

plexe processen gaat in een weerbarstige omgeving, is er gekozen voor een gefaseerd onderzoeksontwerp met onder meer casestudy's.

Waarom is het relevant?

De studie integreert inzichten uit verschillende bestuurskundig relevante theoretische achtergronden in een integraal analytisch kader dat is gericht op de analyse van een praktijk waarin een implementatievraagstuk over 'environmental governance' aan de orde is. Daarbij worden inzichten ontleend aan theorieën over beleidsimplementatie, beleidsnetwerken, publiek management, sociotechnische studies (STS), diffusie van innovaties en duurzame ontwikkeling.

In de studie worden zowel kwalitatieve als kwantitatieve methoden van sociaalwetenschappelijk onderzoek gecombineerd in een gefaseerd onderzoeksontwerp ('mixed methods'). Door dit te doen, worden de zwakten van mono-methodisch onderzoek

weggenomen. Ook wordt toepassing gegeven aan een innovatieve methode voor vergelijkend onderzoek.

Wat kan de praktijk er mee?

De resultaten van het onderzoek laten zien dat het technische reductiepotentieel nog verre van bereikt is. Ook blijkt dat beleidsambities niet corresponderen met de realisatie van beleidsdoelstellingen. Gunstige uitkomsten in lokale renovatieprojecten worden verklaard uit een drietal factoren: inter-organisatorische samenwerking, de invloed van beleidsinstrumenten uit het klimaatbeleid en organisatorische kenmerken van woningcorporaties. De onderzoeksresultaten hebben implicaties voor beleid en de praktijk. Zo blijken de doelstellingen van het beleidsprogramma 'Schoon en Zuinig' voor met name de corporatiesector erg ambitieus. In de weerbarstige stedelijke praktijk valt het zogenaamde 'laaghangende fruit' niet zo gemakkelijk te plukken als vaak wordt verondersteld.